

NYHETER: REPORTAGE

Billig vård lockar äldre

Många länder sneglar på att upphandla äldreomsorg i låglöneländer som Thailand. Men medan politikerna letar lösningar tar svenska pensionärer saken i egna händer.

– Jag vet att jag absolut inte får det bättre på ett ålderdomshem i Sverige för samma peng, säger 81-åriga Karin Örnekrans som bor på ett boende i Thailand.

Det är eftermiddag i Chiang Mai, norra Thailand. På äldreboendet Care Resort några kilometer utanför stadskärnan har det blivit dags för zumba.

– Le, var lyckliga! tjuter instruktören Nina Izumi entusiastiskt.

Deltagarna är från 70 år och uppåt och rörelseschemat är anpassat därefter. Fokus ligger på rörlighet. Skötare hjälper två rullstolsburna boende att följa med i armrörelserna.

I en paus mellan låtarna förklarar Izumi att hon oftast spelar 60-talsmusik – dels för tempot, dels för igenkänningseffekten. Elvis klassiker Love Me Tender börjar strömma ur högtalarna och instruktören är genast på fötter för att peppa sina deltagare att följa med i dansstegen.

– Yeah, njut av livet! Mary, somna inte!

NICOLE KENNEDY, 85 år, slår sig ned bredvid äldreboendes klargröna damm och pustar ut. Klädd i en elegant röd dress och riklig mängd smycken ser hon ut att komma från en galamiddag snarare än ett träningspass.

Hon föddes i Paris men tillbringade större delen av sitt yrkesliv i Kalifornien där hon doktorerade i 1700-talslitteratur vid prestigeeuniversity Berkeley.

– Min son bor i Japan och efter pensionen ville han att jag skulle komma och bo hos hans familj. Men jag tycker inte att de äldre ska tränga sig på hos de yngre och hade inte känt mig fri. När jag sade det föreslog han Thailand istället.

Hittills har Nicole Kennedy inte ångrat beslutet att flytta till Care Resort. Här finns aktiviteter och rekreationsytor. En restaurang som serverar både thailändsk och västerländsk mat. Uppmärksam service och vänlig personal. Ett eget hus i en vacker miljö.

Boendet är inbäddat i lummig grönska. Blomsterrabatter kantar promenadvägarna. Om kvällarna lyser kulörta papperslykter i träden.

– Jag tror att det kommer att bli vanligare att gå i pension utomlands i framtiden, säger Nicole Kennedy. Jag har berättat för mina vänner i Europa om det här stället och de kan knappt tro det, för där går utvecklingen åt motsatt håll. Den respekt för äldre som finns här gör stor skillnad. Vi kastas inte i rännstenen som i andra länder.

MEDELLIVSLÄNGDEN ÖKAR I nästan hela världen, samtidigt som barnafödandet minskar. Europa, USA och Japan, där denna utveckling pågått längre, står inför vad som ibland kallas en demografisk bomb.

Även i Sverige blir befolkningen allt äldre. Det innebär högre kostnader för pensionsutbetalningar och äldreomsorg. Och att den så kallade försörjningskvoten höjs när färre yrkesverksamma ska ta hand om fler pensionärer.

Många länder, däribland Tyskland och Storbritannien, sneglar nu på möjligheten att upphandla äldreomsorg i låglöneländer för att få ned kostnaderna. I Sverige förs närvarande inga sådana diskussioner.

– Den frågan finns, såvitt jag vet, inte på dagordningen i Sverige nu, säger Greger Bengtsson, samordnare på Sveriges kommuner och landsting.

Men däremot har svenska politiker tidigare handlat äldreomsorg i Spanien, där kostnaderna är omkring hälften så höga som hemma.

– För några år sedan köpte en del kommuner korttidsplatser för äldre i bland annat Spanien, men det var en relativt marginell företeelse, säger Greger Bengtsson.

PETER BROWN DREV hotell i Thailand innan han gav sig in i äldreomsorgsbranschen och öppnade Care Resort. Han är väl medveten om diskussionen som förs i bland annat hans hemland.

”Den respekt för äldre som finns här gör stor skillnad. Vi kastas inte i rännstenen som i andra länder”

NICOLE KENNEDY, 85 ÅR
boende ålderdomshem Thailand

– Jag skulle inte teckna kontrakt med en utländsk regering som vill skeppa iväg människor, säger han. Men det är bra att den här möjligheten finns. I Europa har barn till Alzheimerpatienter sällan råd med den vård de vill kunna ge sina föräldrar. Här får de dubbel så mycket vård för halva priset.

Care Resort har 16 boende som tas om hand av 26 heltidsanställda vårdare. Det är en personalitet som hade varit omöjligt att finansiera i den offentliga svenska äldreomsorgen. Men på Care Resort kostar en plats med helpension och aktiviteter knappt 12 000 kronor i månaden. Boende som behöver personal dygnet runt betalar drygt 20 000 kronor.

– Vi ligger lite högre än vad de flesta har råd med på en statlig pension, men inte så högt över. I USA får du betala 70 000 kronor i månaden för sämre omsorg, säger Peter Brown.

De böljande kullarna runt Chiang Mai är fulla av boenden likt det Peter Brown driver. Affärstidskriften Forbes har utsett staden till världens fjärde bästa att pensionera sig i. Och några kilometer från Care Resort pågår byggnationen av en ministad dit tanken är att tusentals japanska pensionärer ska flytta. Seniorsamhället ska innehålla ett japanskt sjukhus och eget köpcentrum. Den thailändska personalen ska utbildas i japanska.

Vårdturism är sedan länge en stor industri i Thailand. Peter Brown är övertygad om att

ZUMBA PÅ BOENDET. Instruktören Nina Izumi peppar entusiastiskt. Amerikanskan Nicole Kennedy, 85 år

svenskar till Thailand

Bild: JONAS GRATZER

(röda dressen) är en av många äldre som valt att flytta till Thailand för att bo på äldreboende där i stället för i sitt hemland.

NYHETER: REPORTAGE

VÄRME OCH BAD. Nöjda minner möter GP:s team när de kommer till äldreboendet i Thailand där. Marie Rose Preston, 89 år från England (i hatt) är en av dem. Karin Örnekrans, 81 år, från Sverige är glad över att hon till och med fick ta med sig sin hund till ålderdomshemmet.

”Lämna sina föräldrar på ålderdomshem är inte acceptabelt i vår kultur”

äldreomsorg på entreprenad är nästa stora tillväxtbransch. På gott och ont.

– Den bästa lösningen är kvalitativ omsorg som finansieras av det egna landets regering, men det kommer de flesta länder inte att kunna erbjuda. Faktum är att jag inte skulle ha ett jobb om det här sköttes bra i hemländerna.

En annan förutsättning för Peter Browns jobb är att hans val att bedriva verksamheten i ett låglöneland. Själv framhäver han gärna fördelar som den behagliga vädret och den status äldre åtnjuter i den thailändska kulturen, men det är låga kostnader som får de ekonomiska kalkylerna att gå ihop. **Finns det inte ett moraliskt dilemma i att Sydostasiens unga tar hand om västvärldens äldre, särskilt som även Thailands befolkning snabbt blir allt äldre?**

Peter Brown rynkar på näsan för att visa att han ogillar frågan.

– Jag ser inget problem med att förbättra situationen för människor i låginkomstländer. Det behövs arbetstillfällen här. En sjuksköterska i Thailand kan tjäna 5 000 kronor i månaden, mer om de talar engelska. Det är ett välvärlönat yrke. Men visst, om tio år kanske inte Thailand kommer att ha tillräckligt med arbetskraft för att ta hand om utlänningar för de har själva en åldrande befolkning. Jag är ganska

säker på att jag kommer att behöva rekrytera filippiner inom tio år.

TILL SKILLNAD FRÅN merparten av sköterskorna på Care Resort talar Siriporn Bunggoen engelska. En stor del av hennes arbetstid går åt till att småprata med de utländska gästerna.

– Jag gillar att göra dem glada och lösa problem, småsakerna som stör dem. Och även när jag inte kan lösa problemen kan jag lyssna, säger hon.

För tio år sedan arbetade den då 25-åriga Siriporn Bunggoen som revisor i Bangkok och hatade sitt liv. Hon sade upp sig och flyttade till Nya Zeeland och arbetade med allting i några år innan hon utbildade sig till sjuksköterska. Efter examen började hon leta arbete i hemtrakten runt Chiang Mai.

– Jag fick anställning direkt och för fyra månader sedan flyttade jag hit.

Hon är positiv till omsorgsbranschens snabba expansion. För regionen betyder det utländska kapitalet fler arbetstillfällen, för hennes egen del att hon får högre lön än om hon arbetat inom den lokala sjukvården.

Varje dag tar Siriporn Bunggoen hand om andra människors föräldrar, men att låta någon göra samma sak för hennes egen mam-

”En sjuksköterska i Thailand kan tjäna 5 000 kronor, i månaden, mer om de talar engelska”

PETER BROWN
företagare

ma och pappa är otänkbart.

– Det är bra att äldre västerlänningar kommer hit så att vi kan lära oss om deras kultur, men du skulle aldrig kunna ha ett boende för thailändska pensionärer i Sverige, säger hon och skakar på huvudet.

– Att lämna sina föräldrar på ett ålderdomshem är inte acceptabelt i vår kultur. Det handlar om karma, om vi lämnar våra föräldrar kommer våra barn att lämna oss.

Pensionärer från rikare länder, inklusive Sverige, har i decennier migrerat i jakt på vackert väder och plånboksvänligt klimat. Många svenskar söker sig till solsäkra och relativt närbelägna klassiker som Spanien, Frankrike och Portugal, men mycket tyder på att allt fler styr kosan mot Sydostasien.

Det finns inga tillförlitliga siffror över hur många svenskar som valt att pensionera sig i Thailand. Pensionsmyndigheten skickar årligen ut så kallade levnadsintyg till personer som är berättigade svensk pension. I år skickades 1 116 av dessa levnadsintyg till Thailand. 2010 var siffran 680.

Men levnadsintygen inkluderar även thailändare som arbetat i Sverige liksom thailändska kvinnor som varit gifta med svenska män och är berättigade efterlevandepension. Dessutom inkluderar de inte pensionärer som är skrivna i Sverige men

vistas i Thailand delar av året. Som Christian Stigson, 69 år, som spenderar vintrarna i kuststaden Bangsaen, tio mil söder om Bangkok.

– Min hustru och jag är nere ungefär fyra månader om året, under de mörkaste månaderna. På sommarhalvåret vill vi absolut vara i Sverige, säger han.

Det började för fem år sedan med ett besök hos vänner på Scandinavian Village, ett bostadsområde för aktiva seniorer från Skandinavien.

– Årligt talat så hade jag sagt att jag aldrig skulle sätta min fot på ett kategoriboende. Vi hade också sagt att vi inte skulle köpa något utomlands, för man ska inte äga för mycket när är över 60. Men när vi varit där en vecka klappade jag och min hustru oss själva på axeln och sade tänk vad flexibla vi är som kan ändra oss.

SCANDINAVIAN VILLAGE grundades i början av 2000-talet av en svensk entreprenör men ägs sedan några år av de boende själva. Medelåldern ligger strax över den allmänna pensionsåldern, men kravet för medlemskap är att du fyllt 50 år och talar ett skandinaviskt språk.

– Det vanliga är att folk kommer ned och provbor, säger Christian Stigson. Om de trivs och vi trivs med dem kan de bli medlemmar genom att köpa in sig i aktiebolaget

som äger anläggningen. Då får de rättigheterna till en viss lägenhet.

Bangsaen ligger bortom de vanliga turiststråken, i en provins där thailändska myndigheter precis deklarerat att den ekonomiska utvecklingen ska fokusera på elektronikindustri och äldreboenden för utlänningar. Men Christian Stigson är nog med att betona att Scandinavian Village inte är något äldreboende i traditionell bemärkelse.

– Vi riktar oss i första hand till aktiva pensionärer, men visst finns det några som med tiden har blivit halta och lytta. Vi har inte monterat in larmknappar och liknande i lägenheterna, men vi har gjort så att man ska kunna ta sig ned i poolen och in i hissarna med rullstol. Det har funkad jättebra.

UNDER VINTERHALVÅRET finns dessutom en avgiftsfri mottagning bemannad av en sjuksköterska från ett lokalt sjukhus, en egen massage-salong samt möjlighet att boka hembesök från sjukgymnaster.

Medlemmarna åtar sig olika ideella uppgifter för föreningens räkning. Christian Stigson ansvarar för marknadsföring och försäljning. Han har fortsatt på den inslagna vägen av flexibilitet och till sin egen förvåning börjat uppskatta när svenska traditioner högtidligt hålls i den skandinaviska byn vid Siambuktens kust.

– Det är väldigt stort här. Jag var inte intresserad av det från början men när man bor här länge är det väldigt trevligt med lite normalt svenskt umgänge också.

Karin Örnekrans, 81 år, stryker med handen över hunden Olives rygg.

”Jag tror att fler kommer gå i pension här när äldrevården blir sämre hemma”

KARIN ÖRNEKRANS
bor i Thailand

– I Thailand får man till och med ha hund med sig på ålderdomshemmet, det kan du skriva, säger hon.

Sedan 18 år är hon bosatt i Chiang Mai. Olive har varit med under större delen av tiden.

– Det kom någon med henne, som det är i Thailand, och sade kan du inte ha den här hunden några dagar? Det var 13 år sedan.

Efter en lång karriär som universitetslärare i Lund reste hon för dåvarande Högskoleverkets räkning till Thailand för att studera det lokala utbildningsväsendet. Arbetsresan var också en möjlighet att hälsa på en son som funnit kärleken i och flyttat till Thailand. Pensionen var nära förestående. Karin Örnekrans bestämde sig för att stanna.

Hon har förblivit staden trogen men under årens gång, allt eftersom åldern tagit ut sin rätt, hunnit avverka ett flertal bostäder.

– Jag började med ett hus med tre våningar, sedan blev det ett hus med två, sedan ett med en våning. Nu bor jag i ett hus där det inte är några trösklar.

Villa Meesuk, Karin Örnekrans hem sedan några månader, är ett av många äldreboenden som riktar sig till utländska pensionärer. För 14 000 kronor i månaden får hon ett rum med panoramafönster, egen trädgård, helpension, fria bilresor med egen chaufför och personal som ständigt finns till hands om hon behöver hjälp med någonting.

– Det är egentligen väldigt billigt, men jag kan inte äta maten här. Den ingår, men jag kan inte äta nudelsoppa varje dag och gillar inte ris. De har varit väldigt oroliga för

Fakta: Världens befolkning allt äldre

■ Med få undantag – exempelvis krigszoner som Syrien – ökar medellivslängden i världen samtidigt som det föds färre barn.

■ År 2014 kunde genomsnittsindividen räkna med en livstid på 71,5 år. Det genomsnittliga födslolet var 2,5 barn, en global halvering sedan år 1960.

■ År 2010 var 7,6 procent av jordens befolkning äldre än 65 år. År 2050 beräknas den andelen ha stigit till 15,6 procent.

■ Inom EU har andelen invånare över 80 års ålder ökat med 35 procent under de senaste tio åren. 80-plussarna utgör nu 5,3 procent av befolkningen, och förväntas öka till 12,3 procent år 2080.

■ Andelen invånare över 65 år ökar i samtliga EU-länder och beräknas år 2050 uppgå till 28,7 procent år 2080.

Källor: OHCHR, Världsbanken, Eurostat

att jag inte äter men nu har de gjort en särskild matsedel till mig med potatis så jag slipper riset.

TIDEN I NORRA Thailand har gett henne en stor bekantskapskrets och Karin Örnekrans har ett aktivt socialt liv. Mycket kretsar kring intresset för klassisk musik.

I likhet med många inflyttade pensionärer umgås hon främst med andra västerlänningar. Dagen efter intervjun är en lunch med två engelska väninnor inplanerad. Ytterligare några dagar fram väntar kräftskiva på restaurang Norden som drivs av en kock som flyttat ned från Göteborg.

Karin Örnekrans säger att hon fortfarande känner sig svensk i hjärtat. Men att flytta tillbaka är inte aktuellt. Snarare tror hon att fler kommer att följa hennes exempel. Migrera söderut på spaning efter livskvalitet – eller möjligtvis värdighet – på ålderns höst.

– Jag tror att fler kommer gå i pension här när äldrevården blir sämre hemma. Thailand är ett väldigt vänligt land, det är sant det som står i annonserna. Sedan kan man ha sina åsikter om politiken här. Men det kan man om politiken i Sverige också för den delen.

GP i Thailand

Text: **IVAR ANDERSEN**
Bild: **JONAS GRATZER**